

למרכבת יחזקאל ובספר „מערבת אלקים“ המיוחס לרכינו פרץ ור' משה כוטריל בפירושו לס' היצירה. וחזשני שהגורמים לגיבוש שימתו החדשה של הרונגאצ'ובי בהלכה, כפי שיתבאר להלן, בנויה לא רק על יסודות של חקירה בספר „המורה“, אלא גם על ספרי קבלה. כי גם במשנת הקבלה יש מסכת ההרכבה והפרדה וכו' (ראה בסוף ספר משנת החכמים לר"ע חי ריקי הנ"ל).

מקורותיו

היסודות שעליהם נבנה חיבורו הם: תלמוד בבלי וירושלמי, התוספתא, רש"י ותוס' ופירוש המשניות להרמב"ם, סכילתא, ספרא וספרי ומסכתות קטנות. לפרקים הוא מזכיר גם שאר מדרשי חז"ל. מתוך ספרי הגאונים הוא משתמש בהלכות גדולות ושאלות בלבד, שאר ספרי הגאונים אינו מזכיר רק פעם אחת בלבד. בעיקר הוא עוסק ברש"י, בתוס', ברמב"ם, בראב"ד, וברש"י על זרעים וטהרות. לפעמים מביא את הרמב"ם, בעל המאור ומלחמות, הרא"ש, הריטב"א, הר"ן והנימוקי יוסף. נושאי כליו של הרמב"ם, מגיד משנה ובספ' משנה, הוא מזכיר רק לפעמים רחוקות. על פירוש הר"ם שנדפס בש"ס ווילנא הוא כותב (צפנת פענח סימן רמו): „דבריו הר"ם בסוכה אני לא ראיתי אותו“. ויש לי הוכחה לכך, שהיתה לו שיטה משלו לא להשתמש בקביעות רק כאלה שהזכירתי, משום שמצאתי מזכיר בספריו מתוך ספרי הראשונים פעם אחת או פעמים אחדות, כגון לקח טוב המכונה פסיקתא זוטרתי (שו"ת צפ"ו סי' עב), ס' העיטור, אור זרוע הגדול, פרדס רדש"י, יראים, תמים דעים להראב"ד, ספר הישר לר"ת, שו"ת מהר"ם או"ז, מנחת קנאות. כן נשאר בידנו מספר דפים מהספרים, תורת האדם להרמב"ם, תרומת הדשן וזהר הרקיע, עם הערותיו על הגליון של אלה הדפים. זה מזכיר כי עיין יפה בספרי הראשונים וידעם, ואעפ"כ אינו משתמש בהם ולא מזכירם בספרו (יוצא מן הכלל הוא תורת האדם להרמב"ם), ומזכירם לכאורה ליד מסקנא שהיה לו מעט ושיטה מסוימת בספרו להתעלם מהם ולא להזכירם.

ויש לציון שגם במדרשי חז"ל השתמש רק מעט ולא בכלם, ואפילו מדרשי הלכה כמו הספרי וזמא המובא בילק"ש, כן בליקוטי הסכילתא דרשב"י שנדפסו בשנת תרס"ה לא הזכירם כלל.

כן נתגלה לנו מתוך כתבי-יד שלו, שהיה גדול גם בחכמת הקבלה, וכן אנו מוצאים בגליוני הש"ס שלו ובכתב"י על התורה הרבה עניני קבלה. את ידיעותיו בתורת הסוד אפשר כבר להוכיח מספרו הראשון על הרמב"ם. על מה שכתב הרמב"ם (הל' ע"ז פ"ב, ה"י): „ופאה זו שמניחים בצדעים לא נתנו בו חכמים שיעור ושמענו מזקנינו שאינו מניח פחות מארבעים שערות“ (בכסף משנה אינו מביא מקור לדבריו), כ"צפנת פענח" מביא הגירסא: ארבע שערות כמ"ש המור, מובא בכסף משנה, והמעט: „משום דמבואר בספרי קבלה דיש לפיאה דא"ק (=דאדם קדמון) ד' שערות, ע"י בספר מפתח העולמות“. מכאן, שעסק כבר אז בספרי קבלה. ומחבר הכסף, „מפתח העולמות“ הוא המקובל עמנואל חי ריקי, מה שקיבץ מספרי האר"י ותלמידיו. וכמדומני שהוא הספר היחיד מאחד מהאחרונים שהוא מזכיר בספריו הנדפסים. כן הוא מזכיר את ספר הקנה בהשפעות להלכות תרומות ע"פ 122, ובחידושי שכתב"י הוא מזכיר את עין החיים לרח"ו.

ובעיקר הדבר מ"ש לפרש ע"פ קבלה דברי הרמב"ם בשם „זקנינו“, בזמן שידוע דעת הרמב"ם (בתשובותיו סימן שעג, מהדורת א. ה. פריימן) נגד הספר שיעור קומה, זה דבר תימה. ואולי ההזיק גם הוא בשיטת בעל מגדל עוז (כפ"א מהל' יסודות), שבסוף ימיו חזר בו הרמב"ם ונטה אל הקבלה. או כהשקפתו של הרמ"א בספרו „תורת העולה" ח"ג, פ"ד, ש"הכמת הקבלה היא הכמת הפילוסופיית רק שבשתי לשונות ידברו“ (לא כמהר"ל שחולק בפרט זה על הרמ"א וכותב בפירושו דרך ההיים על פרקי אבות „שהם רחוקים זה מזה בתכלית הריהוק“). וקדמו להרמ"א המקובל הספרדי ר' אברהם אבולעפייא שחיבר פירוש למורה הנבוכים ומסתייע מדברי „המורה“ לשיטתו המיוחדת בתורת הנסתר. וכן תופסים שיטה זו ר' יצחק בר' יעקב הכהן בפירושו

נצחו חכמי אומות העולם כתב: אך באמת העיקר בזה כשיטת חכמינו, ואף דאמרינן והודו כבר דברו בזה, וכן תלמידים האחרונים כמו קרפעלס ביאר שהעיקר בדברי חכמים ז"ל, ואכמ"ל, ועיין בספר נחמד ונעים, ע"כ. וראה מ"ש בביתאור ענין זה במאמרי בחלפיות שנה א', ובמבוא ב"דונגא להוצאה חדשה למס' מסות".

ג) לדגמא ראה בחי' למס' מכות כד ע"א (צד פס), ובהערות אות יגיד.

ד) ראה מה שכתבתי בתורה שלמה חלק יח, משפטים, ע"פ צד, מדברי הרמב"ם, בספרו „קדש וחול", נדפס בדבר ח"א, ע"פ 208.